

Ordklassekursus

Vi har tusindevis af ord i det danske sprog. Alle disse ord kan deles ind i ordklasser, og når man har godt styr på dem, kan det både hjælpe til med stavning, sætningsopbygning, tegnsætning og fremmedsprog- isæt tysk er et sprog, hvor ordklasserne har stor betydning for sætningens udseende og opbygning.

Her er et skema, som viser de forskellige ordklasser, vi inddeler ordene i:

Latinsk	Dansk	Eksempler
Substantiver	Navneord	<i>Bil, hjul, lampe, mark, ost</i>
Verber	Udsagnsord	<i>Løber, hjælper, køber, se, lyve</i>
Adjektiver	Tillægsord	<i>Sød, sjov, gammel, fri, selvstændig</i>
Pronominer	Stedord	<i>Hun, han, deres, dem, de, jeg, som/der</i>
Præpositioner	Forholdsord	<i>Under, over, mellem, igennem, foran</i>
Numeralier	Talord	<i>En, tyvende, første, sytten</i>
Proprier	Egennavne	<i>Danmark, Ellen, Margrethe, Århus</i>
Konjunktioner	Bindeord	<i>Og, at, medmindre, eller,</i>
Artikler	Kendeord	<i>Den, det, en, et</i>
Adverbier	Biord	<i>Ikke, pludselig, aldrig, altså, både, heldigvis, måske</i>
Interjektioner	Udråbsord	<i>Av, yes, ups, puh ha, wow, bom</i>
Onomatopoietikon	Lydord	<i>Dingelig, miav, tik tak</i>

Uregelmæssige substantiver ændrer vokal under bøjningen, eller ændrer sig ikke fra ental og flertal.

Ental	Bestemt ental	Flertal	Bestemt flertal
En mor	M o ren	Flere mø dre	Alle mø drene
Et æg	Æ g get	Flere æg	Alle æg gene

3

Find de **uregelmæssige** substantiver i kassen fra opgave 1 og bøj dem her.

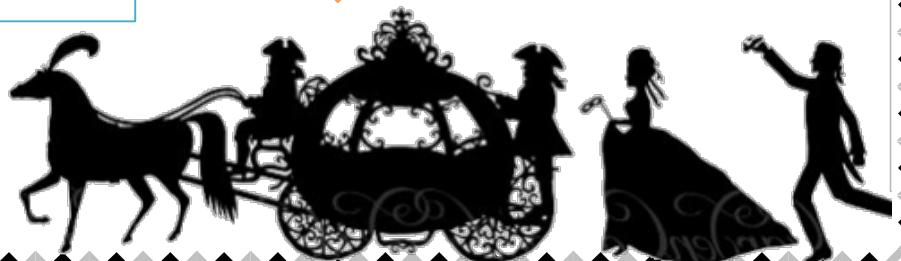
Ental	Bestemt ental	Flertal	Bestemt flertal

4

Find navneordene i sætningerne og sæt dem ind i felterne.

1. Hunden havde allerede spist.
2. Hun havde været til alle festerne.
3. De købte en ny sofa.
4. Stilen skulle afleveres snart.
5. Eleverne brokkede sig altid.
6. Han læste sin nye avis.
7. De havde fundet morderen.
8. Foran ham sad et lille egern.
9. Hun havde altid bidt sine negle.

1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							

Andre verber ændrer udseende, når de bøjes. Disse kaldes uregelmæssige verber. Det kan være de ændrer vokal eller at ordet ikke bruger de endelser, som de regelmæssige bruger.

Fx Jeg **hjælper** min mor.
Jeg **hjalp** min mor.

Her bliver æ til a og vi skriver
hjalp og ikke hjælpede.

3

Find de **14 uregelmæssige** verber i kassen her og skriv dem i **DATID** under:

H	J	Æ	L	P	E	R	F	G	H	I	G	Å	R
A	D	V	G	H	B	E	R	K	R	Y	B	E	R
Y	G	V	D	F	E	R	T	N	V	C	L	L	I
N	Y	D	E	R	Y	F	Æ	Å	S	N	G	D	H
S	R	F	S	Y	N	G	E	R	R	H	U	K	N
T	A	S	P	S	E	R	T	V	I	N	G	E	R
J	F	K	R	E	C	K	O	G	L	I	D	E	R
Æ	T	Y	I	R	L	Ø	J	D	V	J	D	H	I
L	F	Z	N	R	S	A	H	O	G	F	Æ	T	W
E	F	J	G	R	I	B	E	R	G	S	H	S	B
R	H	C	E	Y	D	Y	S	Æ	E	K	T	S	P
F	S	K	R	R	D	S	Y	J	G	R	E	S	J
U	D	S	J	O	E	R	S	H	K	I	D	G	Æ
S	K	G	P	N	R	F	L	I	G	G	E	R	J
F	S	L	P	Y	E	R	T	B	K	E	E	V	L
F	I	N	D	E	R	L	Ø	N	H	R	S	T	F

Skriv ordene her i **DATID**

Adjektiver (tilføgsord)

Adjektiver er ord, der er med til at beskrive og karakterisere substantiver eller andet. Adjektiver er altså det, vi/ting kan være.

Sød, smuk, sjov, drillesyg, orange og komisk er alle adjektiver.

Adjektiverne bøjer sig efter køn og tal. De bøjer sig efter det ord, de står sammen med.

Fx En **sjov** mand
 Et **sjovt** spil
 Tre **sjove** klovne

1 Skriv adjektivet i den rigtige form på linjerne.

- [morsom] De havde haft fem _____ dage på Mallorca.
- [grim] Pedellen havde et _____ værksted.
- [langsom] Bilen foran ham var _____.
- [rar] Hun havde været en _____ guide på hele turen.
- [dramatisk] Hele teaterstykket fik en _____ slutning.
- [forsigtig] Lægen gav den brækkede arm et _____ tryk.
- [grøn] Du må først gå over vejen, når lyset er _____.
- [opmærksom] Eleverne er ekstra _____ i dag.

2 Adjektiver kan også gradbøjes. Det bliver de i 3 grader. Færdiggør skemaet.

1. grad <i>grundform</i>	2. grad <i>højere grad</i>	3. grad <i>højeste grad</i>
Fin	Finere	Finest
Populær	Mere populær	Mest populær
Fremmed		
Grim		
Blå		
Sød		
Hyggelig		

Pronominer (stedord)

Pronominer er ord, der står i stedet for et andet ord. Derfor kaldes de på dansk også *stedord*.

Du, jeg, vores, dem, de, hans, hun, vi, det, han, dette, denne, det, din, min, I, ham osv.

Karen har ondt i ryggen.
HUN har ondt i ryggen.

Hesten har brunt hår.
DEN har brunt hår.

Hvornår kommer Bo og Lone?
Hvornår kommer **DE**?

1

Find pronominerne i teksten.

Æsel til salg

Vi har et æsel til salg. Det er en hingst og han er omkring 2 år gammel. Vores børn er flyttet hjemmefra, og vi har desværre ikke tid til at passe ham selv. Moren er et flot udstillingsæsel, og hun og resten af hendes familie bor i Vejle. Til æslet hører både grime og børster. Dem kan I bruge til at børste ham med. Jeg har brugt meget tid på at børste ham, så hans pels er meget fin, så det skal I endelig blive ved med. Jeg håber denne annonce har fanget jeres interesse. Hvis du/I vil vide mere om dette skønne æsel, så skriv til mig her eller ring til min mand mellem kl. 14 og 16.

2

Skriv ordene om til pronominer på linjerne.

Ole og Hanne skal giftes. [Giffes] _____ skal [Hanne og Ole] _____ den 4. juli. Maden står Maria for, det er [Maria] _____ nemlig god til. Sidste år lavede [Maria] _____ maden til Kamillas konfirmation. [Kamillas] _____ forældre var så glade for maden, at [Kamillas forældre] _____ anbefalede [Maria] _____ til [Ole og Hanne] _____ .

Hannes familie kommer fra Billund, så [Hannes familie] _____ taler meget jysk. [Hannes] _____ onkel taler så jysk, at ingen rigtig kan forstå [Hannes onkel] _____ .

Der kommer over 100 gæster til festen. [Gæsterne] _____ kommer fra hele verden, for Ole er gammel opdagelsesrejsende. [Ole] _____ har besøgt alle syv verdensdele i verden, men [Oles] _____ favoritsted er nu Danmark.

Præpositioner (forholdsord)

Præpositioner er ord, der fortæller noget om, hvor tingene er/foregår. På dansk kaldes dette derfor *forholdsord*, fordi de fortæller, hvor noget er i forhold til noget andet.

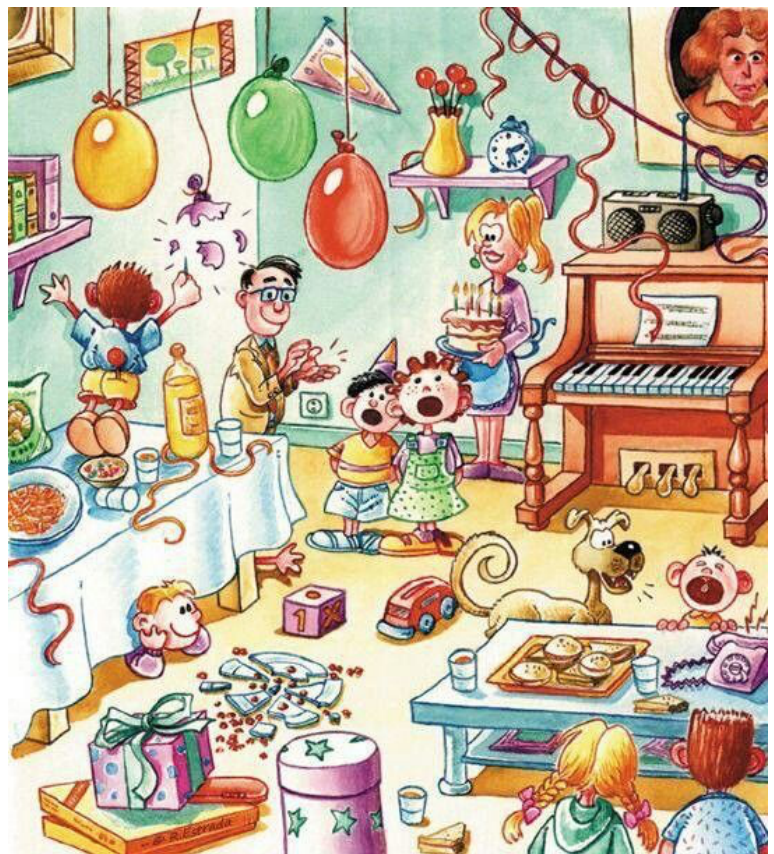
Over, under, i, mellem, ved, gennem, ved siden af, på, foran, bagved ...

Fx Stolen står **under** bordet.
Stolen skal sættes **op** på bordet **ved siden af** den anden stol.

1

Skriv 10 sætninger ud fra billedet, hvor der indgår forskellige præpositioner.

- 1: _____
- 2: _____
- 3: _____
- 4: _____
- 5: _____
- 6: _____
- 7: _____
- 8: _____
- 9: _____
- 10: _____

Konjunktioner (bindeord)

Konjunktioner er ord, der binder andre ord eller sætninger med hinanden. Derfor bliver de også kaldt *bindeord*.

Og, men, når, eller, da, hvis = konjunktioner.

Fx Hun ville gerne lege med pigen, **men** det kunne hun ikke.
 Han løber stærkt **og** hun løber langsomt.
 Jeg kommer, **når** jeg får fri.

1 Find bindeordene i teksten.

En dag sagde min bror til mig, at jeg skulle prøve at sælge et af mine digte til et blad, men jeg troede ikke at nogen ville give penge for dem. Det var jeg også ligeglad med, hvis bare nogen ville trykke dem, men denne "nogen" ville jeg aldrig stå ansigt til ansigt med. Når jeg blev voksen, skulle mine digte naturligvis stå i en rigtig bog, men jeg vidste ikke, hvordan det skulle gå til. Min far vidste det sikkert, men han havde sagt, at en pige ikke kan blive digter, så han skulle ingenting vide om det.

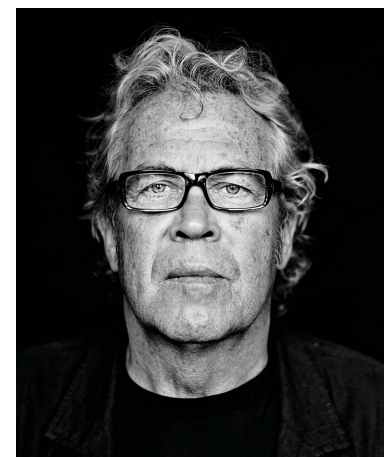
Proprier (egennavne)

Proprier er navne på personer, steder, titler, lande, byer osv. Proprier skal altid skrives med stort begyndelsesbogstav.

1 Find proprierne i teksten og ret til stort bogstav.

jørgen leth er en dansk journalist, forfatter, kommentator og tv-mand. Hans karriere som journalist begyndte på dagbladet aktuelt i 1959. Senere blev han ansat på politiken. Han var i 1960'erne en del af avantgardemiljøet i københavn sammen med per kirkeby og bjørn nørgaard. jørgen debuterede med sin digtsamling gult lys i 1962.

Han er søn af hans kaj leth og anne elisabeth linde. Han blev student fra aarhus universitet inden han blev journalist. jørgen blev udnævnt til dansk honorær konsul i haiti, hvor hans hus blev ødelagt af jordskælvet i januar 2010. Han overlevede jordskælvet, fordi hans assistent belleque fik ham ud af huset, inden det faldt sammen.

Numeralier (talord)

Numeralier er ord, der viser antal eller rækkefølge i en tekst. Man inddeler dem i **mængdetal** og **ordenstal**.

Fx **Mængdetal:** en, syv, elleve
Ordenstal: første, syttende, tyvende

1 Skriv mængdetallene med ord (som numeralier)

7 _____ 11 _____

17 _____ 14 _____

73 _____ 54 _____

100 _____ 89 _____

133 _____ 96 _____

2 Skriv ordenstallene med ord (som numeralier)

Nu er det [7.] _____ gang du kommer for sent.

Han var den [18.] _____ i køen.

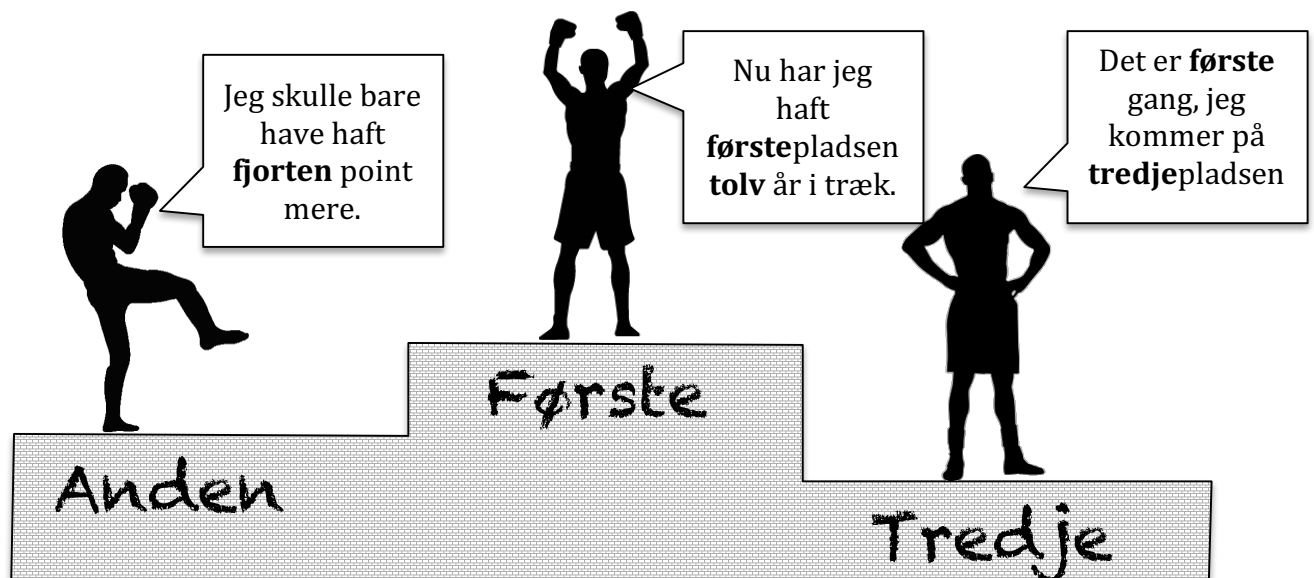
Han kom på [3.] _____ pladsen.

Ida var den [45.] _____ bedste forfatter.

Jens bor på [6.] _____ sal.

Vil du komme den [23.] _____ januar?

De levede i det [16.] _____ århundrede.

Adverbier (biord)

Adverbier er en lidt tricky ordklasse. Man plejer at sige, at adverbier er de ord, som ikke passer ind i de andre ordklasser. Adverbiernes funktion er at beskrive fx verber, adjektiver eller hele sætninger. Adverbier fx kan beskrive tid, sted, retning og holdninger. Se herunder hvordan:

Bagefter, nu, her, der, derfra, herhen, sandsynligvis, ikke, desværre, heldigvis er alle adverbier.

Tid	Sted	Måde	Retning	Grad	Nægtelser	Holdning	Sikkerhed
Bagefter Nu	Der Her	Direkte Tilfældigvis	Derfra Herhen	Særdeles Tømmelig	Ikke	Desværre Heldigvis	Sandsynligvis Nok

1 Find 15 adverbier i kassen herunder. Nogle er fra kassen ovenover, andre er ikke.

G	E	R	N	E	E	R	F	G	H	I	G	Å	R
A	D	V	G	H	H	E	L	L	E	R	E	E	T
Y	I	N	D	E	N	R	T	N	V	C	L	L	I
N	Y	D	E	R	Y	F	B	Å	D	E	R	D	L
A	R	F	S	Y	N	G	A	R	Æ	H	U	K	F
T	E	M	M	E	L	I	G	V	R	N	G	E	Æ
U	F	E	R	E	C	K	E	G	D	D	D	E	L
R	T	G	I	R	L	Ø	F	D	E	I	D	H	D
L	F	E	N	R	S	A	T	O	L	R	Æ	T	I
I	F	T	G	R	I	D	E	R	H	E	N	S	G
G	H	C	E	Y	D	Y	R	Æ	S	K	T	S	V
V	S	I	K	K	E	S	Y	J	G	T	E	S	I
I	D	S	J	O	E	R	S	H	K	E	D	G	S
S	K	G	D	E	S	V	Æ	R	R	E	E	R	J
F	S	L	P	Y	E	R	T	B	K	E	E	V	L
S	Æ	R	D	E	L	E	S	N	H	R	S	N	U

Artikler (kendeord)

Artikler er de små ord der knytter sig til navneordene. De kan stå i bestemt form eller ubestemt form.

Bestemt form:

Den	Den glade mand gav den søde dame en gave.
Det	Der var udsigt fra det store vindue til det blå hav.
De	De store børn måtte være i de store lokaler.

Ubestemt form:

En	Her er en gave til dig.
Et	Der lå et stort hus på vejen.

Onomatopoietikon (Lydord)

Lydord er en betegnelse for de ord, der efterligner en lyd, som ikke tilhører sproget.

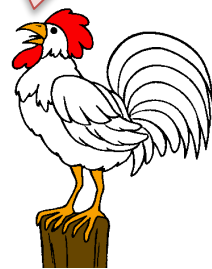
Mjaw

Dingdong

Kykeliky

Interjektioner (udråbsord)

Udråbsord er en ordklasse, der rummer ord, som danner ytringer.

WOW!

Åhh!

AV!

Ihh!

Shhh!

Jaaah!

Uhh!

1

Sæt pil fra ordene til de ordklasser, de tilhører. Er du i tvivl, så kig hæftet igennem igen.

Substantiver

Verber

Adjektiver

Pronominer

Artikler

Lyddord

En bil kører hurtigt forbi et hus. Det ligger nemlig foran en stor vej.

Numeralier

konjunktioner

præpositioner

Adverbier

Udråbsord

Proprier

Substantiver

Verber

Adjektiver

Pronominer

Artikler

Lyddord

Pludselig kom en stor lastbil, som altså kørte under motorvejsbroen.

Numeralier

konjunktioner

præpositioner

Adverbier

Udråbsord

Proprier

Substantiver

Verber

Adjektiver

Pronominer

Artikler

Lyddord

Wow, han er den første mand, som løber over startlinjen i løbet.

Numeralier

konjunktioner

præpositioner

Adverbier

Udråbsord

Proprier

Substantiver

Verber

Adjektiver

Pronominer

Artikler

Lyddord

I Odense ligger H.C. Andersens hus, der både er gult og rødt.

Numeralier

konjunktioner

præpositioner

Adverbier

Udråbsord

Proprier

Substantiver

Verber

Adjektiver

Pronominer

Artikler

Lyddord

Hun kom alligevel på besøg i den vinterferie vi havde i år.

Numeralier

konjunktioner

præpositioner

Adverbier

Udråbsord

Proprier

Substantiver

Verber

Adjektiver

Pronominer

Artikler

Lyddord

I morgen er dagen en time længere, men vi skal også tidligere op.

Numeralier

konjunktioner

præpositioner

Adverbier

Udråbsord

Proprier

Substantiver

Verber

Adjektiver

Pronominer

Artikler

Lyddord

Den første mand på månen var Niel Armstrong i tresserne.

Numeralier

konjunktioner

præpositioner

Adverbier

Udråbsord

Proprier

Substantiver

Verber

Adjektiver

Pronominer

Artikler

Lyddord

Berit har fået en ny trøje, og den er muligvis lavet af uld.

Numeralier

konjunktioner

præpositioner

Adverbier

Udråbsord

Proprier